

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

januari 2013

Voorwoord

Nederland staat voor grote wateropgaven. De klimaatsverandering heeft invloed op de waterkwantiteit. De weerpatronen worden extremer, perioden van wateroverlast en langdurige droogte zullen vaker voorkomen. Voor de Kaderrichtlijn Water zijn extra waterkwaliteitsmaatregelen nodig.

In het Deltaplan Agrarisch Waterbeer (DAW) staat beschreven hoe de land- en tuinbouw kan bijdragen aan het oplossen van de wateropgaven, in combinatie met het versterken van de land- en tuinbouw.

Het DAW is een initiatief van LTO Nederland en zal samen met de waterschappen en met betrokkenheid van de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken, de provincies en drinkwatersector tot uitvoering worden gebracht. De samenwerking wordt aangestuurd door het Bestuurlijk Overleg Open Teelten en Veehouderij (BOOT), in opdracht van de Stuurgroep Water.

Hennie Roorda
voorzitter van het BOOT en lid van het Uniebestuur

Siem Jan Schenk
vicevoorzitter van het BOOT en waterportefeuillehouder LTO Nederland

1. Aanleiding

Het Nationaal Waterplan zoekt de samenwerking met het bedrijfsleven voor de uitvoering van de nationale wateropgaven. De Deltacommissaris heeft meerdere malen de relatie tussen waterbeheer en economie benadrukt. LTO Nederland ziet een bijzondere relatie tussen land- en tuinbouw en het waterbeheer. Er is een wederzijdse afhankelijkheid en er zijn kansen voor een wederzijdse versterking.

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is het antwoord op de uitnodiging van het Rijk om samen te werken aan het realiseren van belangrijke wateropgaven. De ambitie is een versterking van het comparatieve voordeel van de Nederlandse land- en tuinbouw, in een waterrijke, veilige en kwalitatief hoogwaardige delta.

Voor uitvoering van het DAW zoekt LTO Nederland de samenwerking met betrokken overheden en maatschappelijke organisaties.

Deze notitie is opgesteld door LTO Nederland in samenwerking met het Ministerie van I&M.

2. Probleemstelling

Water wordt een steeds belangrijker sturingsmechanisme in het omgevingsbeleid. Een regionale scan, uitgevoerd door LTO Nederland en waterschappen, leert dat de wateropgaven voor de komende decennia ook belangrijke landbouwopgaven met zich meebrengen, die om een geïntegreerde aanpak vragen.

Daarnaast concludeerden partijen dat een aanmerkelijk deel van de landbouw- en wateropgaven de competentie en het financiële draagkracht van de regio's overstijgen. Er is behoefte aan structuur, integraliteit en verbindingen.

3. Wat is de kern van het DAW?

Het DAW geeft invulling aan de behoefte aan structuur, integraliteit en het leggen van verbindingen. Overheden, waterbeheerders en het agrarisch bedrijfsleven gaan een nauwe samenwerking aan. De ambitie is:

1. in 2021 is 80 % van de resterende waterkwaliteitsproblemen op een motiverende en stimulerende wijze opgelost en in 2027 100 %;
2. in 2021 is de agrarische watervoorziening duurzaam door spaarzaam om te gaan met water op bedrijfsniveau, waterconservering op gebiedsniveau en een slimmere verdeling en buffering op rijksniveau, die aansluit bij de deltabeslissing die in 2014 wordt genomen;
3. door middel van gebiedsprocessen, nieuwe ruimtelijke instrumenten en innovatieve technieken wordt het agrarisch productiepotentieel op regionaal niveau met 2 % per jaar vergroot.

Partners gaan voor een samenhangende aanpak, die een oplossing biedt voor de wateropgaven en een economisch sterkere land- en tuinbouw oplevert.

4. Wat is er klaar als het klaar is?

1. Waterkwaliteit:

- een kaart met resterende kwaliteitsknelpunten, die door de volgende generaties mestbeleid en gewasbeschermingsmiddelenbeleid niet worden opgelost (2013),
- een pakket aan motiverende maatregelen inclusief de stimulansen, op te nemen in het KRW stroomgebiedbeheerplan 2016-2021 (2013),
- een gebiedsgerichte werkwijze op basis van consensus, te beproeven in twee pilotgebieden (2013 / 2014),
- een overzicht van best practices, die kunnen worden uitgerold over de regio's (2013),
- de opzet voor een advies- en begeleidingstraject voor de invoering van maatregelen op bedrijfsniveau (2013).

2. Waterkwantiteit:

- een grotere mate van zelfvoorziening op bedrijfs- en gebiedsniveau door
 - o nieuwe innovaties voor waterbesparing op bedrijfsniveau en conservering op gebiedsniveau (2013 / 2014),
 - o een overzicht van best practices, die kunnen worden uitgerold over vergelijkbare regio's (2013),
 - o de opzet voor een advies- en begeleidingstraject voor de introductie en optimalisering van maatregelen op bedrijfsniveau (2013),
- een Deltabeslissing (2014) die richting geeft aan een duurzame zoetwatervoorziening en leidend voor het te verwachten aanbod van zoetwater voor de sector.

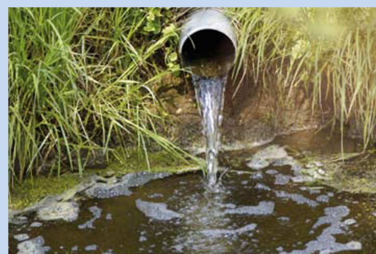
3. Ruimte voor water:

- een afwegingsystematiek die zuinig ruimtegebruik in de hand werkt en het verlies aan landbouwgrond voor andere functies minimaliseert (2013),
- een regeling landbouwcompensatie bij de omvorming van landbouwgronden naar andere functies (2013),
- optimalisatie van beheersregelingen, waarmee landbouwbedrijven maatschappelijke diensten kunnen leveren (2014),
- tools voor de ontwikkeling van het agrarisch productiepotentieel op gebiedsniveau met 2 % per jaar (2014),
- een plan voor de introductie van deze instrumenten (2015).

5. Hoe pakken we dat aan?

De uitvoering van het DAW vindt plaats op 4 schaalniveaus:

- a. Op nationaal niveau worden drie werkgroepen gevormd. Deze werkgroepen houden zich bezig met waterkwaliteit, waterkwantiteit (zoetwatervoorziening) en ruimte voor water. De werkgroepen zoeken naar (innovatieve) oplossingen voor de wateropgaven, kanaliseren onderzoeksvragen en begeleiden pilots/green deals, brengen kennis naar de praktijk en zoeken naar stimulerende en motiverende instrumenten voor het uitrollen van maatregelen. Hierbij is ook het GLB in beeld.

- b. Op bovenregionaal niveau worden 'regio-ateliers' georganiseerd om de landelijke aanpak te verbinden met regionale processen. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande overlegkaders, zoals de RAO's en de zoetwaterstudies in de Zuidwestelijke Delta en Hoge Zandgronden.
- c. Op gebiedsniveau wordt de uitvoering van het DAW gekoppeld aan de gebiedsprocessen KRW en de gebiedsdossiers rond waterwinningen. Waterschappen respectievelijk provincies hebben hier het initiatief om samen met agrariërs en andere betrokkenen tot concrete maatregelen te komen.
- d. Op bedrijfsniveau organiseren waterschappen en LTO bijeenkomsten om onder meer via agrarische studieclubs, kennis uit te dragen en ondernemers bewust te maken van de mogelijkheden en tot verdergaande maatregelen te bewegen.

Het DAW gaat 'Light op structuur en XL op inhoud'. De werkgroepen zullen beperkt van omvang en slagvaardig zijn. De bestuurlijke aansturing vindt plaats door de LTO portefeuillehouder Omgeving en de DGRW. Het BOOT wordt verbreed met waterkwantiteit en ruimte voor water en dient als bestuurlijk klankbord.

Het Ministerie van I&M faciliteert de landelijke werkgroepen. Voor de uitwisseling tussen rijk en regio worden 3 innovatiemakelaars aangesteld. Dit wordt ingevuld door de DLG (B opdracht van het Ministerie EL&I). Ook het Ministerie van IenM levert via RWS en Deltares een bijdrage aan de uitwisseling tussen rijk en regio op bovenregionaal niveau (RAO/RBO-regio's, zoetwaterregio's).

Niet alleen de structuur haakt aan bij bestaande overleggen, veel van de geschetste werkzaamheden worden op dit moment ook al uitgevoerd. Het DAW maakt een efficiëntie slag door verbindingen te leggen. Beoogde partners zijn LTO Nederland, de ministeries van I&M en EL&I, de Unie van Waterschappen, het IPO en de VEWIN.

6. Wat is de rol van de regio?

De regio bepaalt zijn eigen gebiedsopgaven in bestaande overlegstructuren. Coördinatie richting landbouw vindt plaats in een driehoeksoverleg van medewerkers RAO, regionale LTO organisaties en het deelprogramma zoetwater.

Het DAW faciliteert de regio's en vergroot de efficiëntie van maatregelen. LTO Nederland binnen eigen geledingen een deltateam geformeerd, waarmee de afzonderlijke deelregio's worden afgedekt (zoetwaterregio's, RBO-regio's, landbouwregio's, koppeling kwaliteit-kwantiteit). De personele unies versterken de relatie tussen rijk en regio.

7. Wat zijn de voordelen van het DAW?

Voor land- en tuinbouw:

- LTO wil het KRW stroomgebiedbeheerplan 2016-2021 faciliteren door samen met overheden een effectieve aanpak te ontwikkelen die aansluit bij een duurzame landbouw.
- LTO wil de deltabeslissing zoetwater 2014 faciliteren door actief aan de slag te gaan met waterbesparing en conservering, ondersteund door onderzoek. Maatschappelijk verantwoord ondernemen op een wijze die de ontwikkeling van de sector ondersteunt.
- LTO wil ruimtelijke instrumenten ontwikkelen die de uitwerking van maatschappelijke opgaven koppelen aan landbouwontwikkeling.

Voor het waterbeheer:

- Land- en tuinbouw, die 70 % van het landelijke gebied beheren, denken en werken actief mee aan de wateropgaven via een gebiedsgerichte aanpak.
- Er wordt structuur aangebracht in versnipperde activiteiten, wat de efficiëntie ten goede komt en de realisatiekansen vergroot.
- Er ontstaat een sterke en duurzame land- en tuinbouw, wat mede in het belang is van de overheid (economie, welvaart, voedselzekerheid).

Bijlage

Sturen op output DAW

Het BOOT heeft aangedrongen op concrete uitvoeringsmaatregelen om daarmee te voorkomen dat de partijen in de landbouwwaterwereld zich te veel beperken tot het voortschrijdende onderzoek en de implementatie van kansrijke maatregelen vertraging oploopt. Volgens het organisatieschema beogen de samenwerkende partijen met het DAW, werkbare maatregelen aan te leveren die door de regio's kunnen worden geïmplementeerd. Het BOOT stuurt via de DAW-initiatiefgroep de samenwerking aan op de output van robuuste maatregelen ingedeeld in de vier beleidsvelden: Goede Landbouwpraktijk, Beleidsonderzoek, Blue Deals en Beleidsadviezen voor de volgende generatie waterplannen.

De DGRW adviseert het BOOT om daarbij niet naar volledigheid te streven maar een groslijst op te stellen waar de regio uit kan putten om te implementeren in de regio. Bij het opstellen van de lijst ligt de focus op kansrijke, robuuste maatregelen voor waterkwaliteit en –kwantiteit die praktisch zijn om te worden geïmplementeerd. Daarbij kan gedacht worden aan zuinig watergebruik op basis van de ervaring met Watersense beregeningstechniek, Waterhouderij, peilgestuurde drainage, en aan en de relatie water en bodem in o.a. Puridrain, helofytenfilters en natuurvriendelijke oevers.

1. Maatregelen Goede Landbouwpraktijk

LTO heeft de ambitie om in 2020 de primaire productie duurzaam en maatschappelijk geaccepteerd te laten zijn. De LTO vakgroepen Akkerbouw en Melkveehouderij zijn bereid een waterparagraaf op te nemen in hun duurzaamheidscertificaat. Het certificaat moet het mogelijk maken om het peloton bij de kopgroep te laten aansluiten. De DAW themawerkgroepen worden gevraagd daartoe maatregelen aan te dragen en de regio's worden gevraagd deze in de relevante gebiedsprocessen te introduceren.

6

2. Beleidsonderzoek

De programmering van het landbouwwateronderzoek loopt langs het kanaal van het Beleidsonderzoek van de ministeries I&M en EZ, STOWA en het Landbouwpraktijkonderzoek van de sector. Enige afstemming is wenselijk. De DAW themawerkgroepen inventariseren de resultaten van de relevante onderzoeksrapporten en plaatsen de maatregelen op de groslijst met kansrijke implementeerbare landbouwmaatregelen. Daarnaast agenderen en adresseren de themawerkgroepen eventuele kennisvragen bij de onderzoeksprogrammering van het meest geëigende kanaal.

3. Blue Deals

In navolging van de Green Deals sluiten partijen met de sectoren in de regio's convenanten waarin samenwerkingsafspraken SMART worden gemaakt. Inmiddels zijn goede voorbeelden bekend van landbouw en wateropgaven. Het BOOT heeft zelf op die manier met de LTO vakgroep Melkveehouderij afgesproken met voorrang de lozing van het perssap uit de kuilopslag te saneren. De ZLTO heeft met de regionale overheden afgesproken dat ze de goede ervaringen met gewasbeschermingsmiddelenmaatregelen in West Brabant met het project Schoon Water, uitrollen over de rest van haar werkgebied. LTO Noord is met RBO Rijn West een samenwerking aangegaan voor de aanpak van de nutriëntenbelasting in de

Bollenstreek, het Veenweidegebied en de Droogmakerijen. De Stuurgroep Deltaprogramma Zoetwater Oost Nederland heeft met LTO Noord de droogtebestrijding in het Oostelijk zandgebied ter hand genomen en HDSR heeft met de NFO een convenant over het terugdringen van de emissies uit de fruitteelt gesloten. Deze voorbeelden verdienen navolging. Het regionale driehoeksoverleg wordt gevraagd om op deze manier de goede intenties en de gemaakte afspraken zo veel mogelijk vorm te geven in een Blue Deal.

4. Beleidsadviezen Deltaplan Zoetwater en Waterplannen 2015 – 2021

De publieke participatie in de KRW en het Deltaprogramma houdt in dat de sector wordt uitgedaagd om oplossingsrichtingen te verkennen. Het DAW verkend in 2013 de mogelijkheden van de sector om daar in bij te dragen. Volgens het Nationaal Waterplan moeten polders bij droogte meer zelfvoorzienend zijn, moet de buffercapaciteit van de bodem beter worden benut en volgens het Meetnet Nutriënten Landbouwspecifieke Oppervlaktewateren en de gegevens uit de Bestrijdingsmiddelenatlas moet er in veel oppervlaktewateren een doelgat worden gedicht. In de DAW gebiedsprocessen worden de kansrijke opties en de oplossingsrichtingen verkent en wordt de aanpak opgenomen in de volgende generatie waterplannen die uiteindelijk door de Stuurgroep Water worden vastgesteld.

Voortgangsbericht DAW

A. Themawerkgroepen van start

In november zijn met enthousiasme de drie themawerkgroepen van start gegaan. De ministeries I&M en EZ, Unie, IPO en LTO zijn in een of meerdere werkgroepen vertegenwoordigd. De themawerkgroepen hebben tot taak de kennis te managen en de dossier te verbinden en dit om te zetten in concrete maatregelen volgens de indeling in het DAW organogram. De themawerkgroepen zullen op het slotsymposium KRW Innovatieprogramma in februari 2013 aan de regio's hun Plan van Aanpak presenteren.

B. KRW Gebiedsprocessen integraal oppakken

Met het DAW geven de samenwerkende partijen invulling aan de publieke participatie KRW en Deltaprogramma Zoetwater. Ter voorbereiding op de volgende generatie SGBP, gaan de waterbeheerders opnieuw KRW gebiedsprocessen starten. Volgens het ontwerp KRW werkprogramma 2015 gaan de waterbeheerders daar ook de ingezetenen en de ingelanden daar bij betrekken. Het ministerie van I&M stelt voor dit integraal op te pakken en nodigt het programmabureau DP Zoetwater uit daarin te participeren. Daarnaast hebben LTO en DLG hebben een format ontwikkeld voor een drietal pilots in gebieden met een complexe waterhuishouding om de daar synergie van een geïntegreerde aanpak te verzilveren.

C. Opstarten driehoeksoverleg

De DAW-initiatiefgroep levert het format voor de agenda en de landbouwwaterambassadeurs faciliteren het driehoeksoverleg. Het ministerie stelt voor de KRW CSN ambtenaren hiertoe in te zetten en een breder mandaat / opdracht richting waterkwantiteit te verlenen. De LTO vertegenwoordiger wordt gevraagd het

initiatief te nemen om te komen tot een eerste driehoeksoverleg per regio. Inmiddels heeft het ministerie van I&M het DAW geagendeerd in het KRW RAO voorzittersoverleg en heeft LTO een toelichting gegeven in de RAO's van Rijn Midden, -Oost en -West. Om het draagvlak voor de integrale gebiedsprocessen te bevorderen is het wenselijk dat de 'driehoekspartners' de 7 RBO's afgaan om het DAW en het werkprogramma te presenteren. Om de synergie qua aanpak en inhoud in de regio's te bevorderen en om de initiatieven van de themawerkgroepen in de regio's te laten landen, is het wenselijk de 7 regio's te vragen om naar voorbeeld van Rijn West, regio-ateliers te organiseren rond een relevant thema (bijv. nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, waterkwantiteit / zoetwaterbeschikbaarheid / verdroging, ruimtelijke inrichting / ecologie / landschap e.d.).

D. Programmaleiding collectieve verantwoordelijkheid

De Stuurgroep Water heeft het BOOT gevraagd voor het welslagen van de samenwerking. De DAW-initiatiefgroep neemt namens het BOOT de leiding van het programma waar, elke partij vanuit zijn eigen taken en verantwoordelijkheden. De initiatiefgroep bereid eveneens het BOOT-overleg voor inclusief agenda en de bijbehorende stukken. De initiatiefgroep bestaat uit LTO, IenM, UvW. Het voorstel is om deze groep uit te breiden met het Ministerie van EZ en het IPO.

Er zijn tot op heden geen middelen gevonden om een externe programmaleider uit te financieren. Er is echter een groot aantal partijen en een aanzienlijk deel van de werkorganisaties bij de samenwerking betrokken. Dit vormt in de opstartfase een extra afbreukrisico. Er blijft daardoor behoefte bestaan aan een kwartiermaker die gedurende de opstartfase zowel interne als extern het aanspreekpunt kan zijn voor het programma en die sturing kan geven aan de landelijke structuur en inspiratie kan leveren aan de betrokken partijen in de zeven waterbeleidsregio's.

E. Kick Off bijeenkomst voor bestuurders

Agentschap NL organiseert in februari 2013 het slotsymposium Innovatieprogramma KRW. Dit is niet alleen een afsluiting van een programma maar tegelijkertijd het begin van de uitrollen van de opgedane kennis ten behoeve van het DAW door middel van regionale samenwerking. De DAW initiatiefgroep en de themagroepen presenteren op die dag de producten die ze kunnen leveren aan de regio om hen te ondersteunen bij de KRW-gebiedsprocessen rond het thema van de wateropgave (kwaliteit en kwantiteit) voor de landbouwsector. Deze KRW-gebiedsprocessen vinden in 2013 plaats.

Dit met name ambtelijke symposium wordt voorafgegaan door een Kick Off-bijeenkomst voor de bestuurders van betrokken partijen in januari 2013. De aanwezigheid van de boegbeelden in de landbouw- en waterwereld moet voor de benodigde Spin off zorgen. Het geheel wordt vergezeld van een planmatige communicatie. Het is de bedoeling om tijdens de kick off bijeenkomst een aantal aansprekende en inspirerende voorbeelden te presenteren waarbij wordt samengewerkt om de wateropgave te verminderen.

Colofon

Het DAW is een initiatief van LTO Nederland en zal samen met de waterschappen en met betrokkenheid van de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken, de provincies en drinkwatersector tot uitvoering worden gebracht.

Contactpersonen:

Ministerie van I&M	Douwe Jonkers	(070 - 456 00 00)
Unie van Waterschappen	Marianne Mul	(070 - 351 97 51)
LTO Nederland	Carla Michielsen	(06 - 21 23 25 91)
LTO Nederland	John Tobben	(0475 - 38 18 24)
LTO Nederland	Kees van Rooijen	(088 - 888 66 66)

Dit rapport is in beperkte oplage gedrukt en is alleen nog digitaal verkrijgbaar door een email te sturen aan John Tobben (jtobben@lto.nl).